

цінностями, необхідними для досягнення творчої активності; розвитку творчих сил, здібностей і умінь особистості; забезпечення можливостей творчого зростання і самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества / И.Г. Гердер. – М. : Наука, 1977. – (Серия «Памятники исторической мысли»). – 705 с.
2. Франкл В. Человек в поисках смысла: сборник: пер. с англ. и нем./ В. Франкл / общ.ред. Л.Я. Гозмана и Д.А. Леонтьева. – М.: Прогресс, 1990. – С.284-334.- 368 с.

Михальчук О.О.

к.п.н., старший викладач,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У ПОЛЬЩІ

Процес навчання людини завжди цікавив представників різних наук. Філософи, психологи й педагоги намагалися зрозуміти його сутність і відшукати відповіді на актуальні запитання. Проблеми були актуалізовані після поширення концепції, згідно з якою людина повинна розвиватися впродовж усього життя.

У Польщі освіта дорослих як невід'ємна частина життєвої активності почала набувати великого значення. Від педагогів очікують відповідей на запитання, як зробити навчання не тільки ефективним, але й приємним [2, с. 48]. Організація ефективного процесу навчання дорослих потребує передовсім пізнання факторів, від яких залежить специфіка навчання загалом, а також осмислення властивостей і функцій у процесі навчання.

У роботах польських учених головне значення для процесу навчання мають три підходи: біхевіоральний, когнітивний та гуманістичний [2, с. 85-95].

Біхевіоральний підхід ґрунтований на інструментальній зумовленості, це найпростіша форма навчання нової поведінки. Застосовуючи його у сфері освіти, слід пам'ятати, що він полягає у створенні асоціацій між бажаною поведінкою та нагородою. Це, згідно з теорією, збільшує вірогідність виникнення такої поведінки наступного разу. Багаторазова нагорода сприяє формуванню постійної навички. Варто пам'ятати, що набутий таким чином спосіб поведінки здебільшого

має суспільний контекст. Це нагороди та покарання від суспільства, їхні пропорції дають людині змогу навчатися.

На основі вищезазначеного можна зробити три висновки:

1. навчання відбуватиметься ефективніше, якщо дорослі слухачі сприйматимуть андрагога як особу з їхнього середовища (одного з них, хоч з іншим статусом);
2. андрагог подбає про підтримку та динаміку процесу навчання, наближену до реального середовища професійної діяльності учасників;
3. процес навчання буде організований таким чином, щоб була можливість рефлексивного мислення та розуміння того, що відбулося.

Завдання андрагога, згідно з біхевіоральним підходом, полягає насамперед у забезпеченні особистого формального статусу та чіткому дотриманні програми занять, яка повинна мати незмінний ритм (наприклад, короткий теоретичний вступ, аналіз конкретного прикладу, запис вказівок щодо поведінки в тій чи в тій ситуації, вправа, перерва тощо).

Когнітивний підхід використовує поняття «чорної скрині» для опису процесу навчання. У цій скрині приховані всі процеси, що пов'язані з інтелектом людини та які відбуваються під час навчання. За концепцією, ефективність навчання людини полягає не тільки в накопиченні знань, а й у вдосконаленні та розвиткові вмінь і формуванні певної поведінки. Ефективність навчання дорослої людини суттєвою мірою залежить від кількості та якості отриманої інформації, що стосується певної теми у структурі знань, і від попередньо набутих умінь виконувати різні дії.

Когнітивний підхід також дає змогу зробити три висновки, важливі з погляду роботи андрагога:

- 1) запропонований андрагогом зміст навчання повинен бути базований на інформації, що вже відома дорослим учням, слід зважати на індивідуальний досвід;
- 2) ефективність засвоєння нової інформації залежить від застосування технік і методик навчання;
- 3) андрагог повинен так спланувати навчальну діяльність учня, щоб унаслідок особистого «внутрішнього тренінгу» учасника занять виникло нове кліше, тобто адекватна реакція на типову ситуацію.

Гуманістичний підхід – це найменш цілісна та емпірично перевірена сукупність поглядів на навчання людини. В його основі лежить думка про те, що учень шляхом власної активності визначає хід процесу навчання, важливими характеристиками якого є рівень незалежності учня та свобода в окресленні навчальних цілей. Представники підходу вважають, що процес навчання полягає в ідентифікації та наслідуванні

поведінки інших людей, яку називають ефективною з погляду того, хто навчається.

Прихильники гуманістичного підходу стверджують, що людина, яка навчається самостійно, контролює освітній процес. Так, учень розв'язує конфлікт, який виникає внаслідок розбіжності між його навчальною метою (потребою) і змістом (матеріалом), що пропонує вчитель. На думку прихильників гуманістичного підходу, таку суперечку завжди долають на користь мети за одночасного зменшення вартості непотрібного, із погляду учня, змісту. Нерідко вчителя критикують за надмірне теоретизування.

Позиція вчителя змінюється в ході навчання: з особи, яка проголошує готову інформацію, він перетворюється на провідника або опікуна, що допомагає, організовує та демонструє учням можливість різноманітного досвіду, з якого можуть вільно скористатися для задоволення суб'єктивних потреб. Відповідно до аналізованого підходу андрагог повинен ознайомитися з суб'єктивними цілями учасників навчання, зрозуміти та прийняти їх; передбачити й підготувати факультативний матеріал у програмі навчання; дозволити учням самостійно досягти мети та допомагати їм порадами й підтримкою.

Згідно з гуманістичним підходом, андрагог виконує роль радника, зорієнтованого на цілі учня, спільно з ним підвищує рівень його знань. Такий підхід передбачає активність двох сторін, безперервне постачання новою інформацією, кумуляцію досвіду. Усе це має сприяти тому, щоб учень міг свідомо перевірити ступінь досягнення своєї мети.

Представники вищих навчальних закладів Польщі зазначають, що описані підходи по-різному характеризують процес навчання людини. Кожен потенційний андрагог повинен брати їх до уваги, тому що вибір підходу впливає на якість освіти. Наука не дає однозначних відповідей на питання щодо найкращого підходу, однак пропонує багато рекомендацій стосовно оптимального вибору. Андрагог повинен продумати всі варіанти та обрати таку модель навчання дорослих, яка б давала йому почуття впевненості й допомагала ефективно застосовувати різні методичні рішення та разом із дорослими учнями отримувати задоволення від навчання [1, с. 45].

Людина постійно розвивається, тому процеси навчання та практичне застосування навчання відбуваються одночасно, взаємодоповнюються і зміцнюються. Якщо простежити за освітньою дійсністю, складається враження, що дорослі навчаються тільки для того, щоб погодитися або не погодитися зі змістом навчального матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Straś-Romanowska M. (2009) Późna dorosłość. Wiek starzenia się, W: Psychologia rozwoju człowieka. Charakterystyka okresów życia człowieka, pod

red. B. Harwas-Napieraia, J. Trempaia, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. – 223 s.

2. Turos L. Andragogika. Zarys teorii oswiaty i wychowania doroseych. Wyd. 11. – Warszawa, PWN, 1978. – 380 s.

Мозговий В.Л.

докторант,

*Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної академії педагогічних наук України*

ТЕМПОРИТМ ЯК ЗАСІБ РЕЖИСУРИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЇ

Перш ніж перейти до дослідження вказаного педагогічного явища, зазначимо, що в психологічній, педагогічній, мистецько-педагогічній літературі поняття «темпоритм педагогічної дії» має дуже обмежене тлумачення. Проте слід звернути увагу на існування певних тлумачень, пов'язаних з проблемою взаємозв'язку темпу, ритму і дії як в мистецькій, так і в класичній педагогіці.

Проаналізуємо спочатку вказану взаємодію у контексті педагогічної теорії і практики. Так, у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» термін «темпоритм» тлумачиться як «Міра швидкості й ритмічності у виконанні, перебігу чого-небудь» [1, с. 1440]. У «Психолого-педагогічному словнику для учителів і керівників загальноосвітніх закладів» наводиться визначення поняття «темп навчання». Вказане педагогічне явище у своїй сутності представляє «...ступінь швидкості, з якою розвивається навчальний процес, виконується програма і засвоюється навчальний матеріал» [2, с. 433].

На значущість темпоритму у контексті професійної діяльності педагога також звертає увагу А. М. Князев зазначаючи, що «...темпоритм і певна педагогічна моногонія допомагають учителю завойовувати свідомість учнів, доводячи їх до кульмінації почуттєвих переживань» [3, с. 46].

Обґрунтовуючи педагогіку початкової освіти, В. С. Кукушин констатує, що «Оптимальний темп уроку обирається на основі результатів діагностування інтенсивності розумової працездатності дітей класу, орієнтиром є темп роботи тих учнів, показники яких приблизно збігаються із середнім темпом роботи класу» [4, с. 132].

Цікавий підхід до характеристики темпоритму уроку запропонував Ш. А. Амонашвілі. Науковець пропонує цілу групу музичних термінів, а